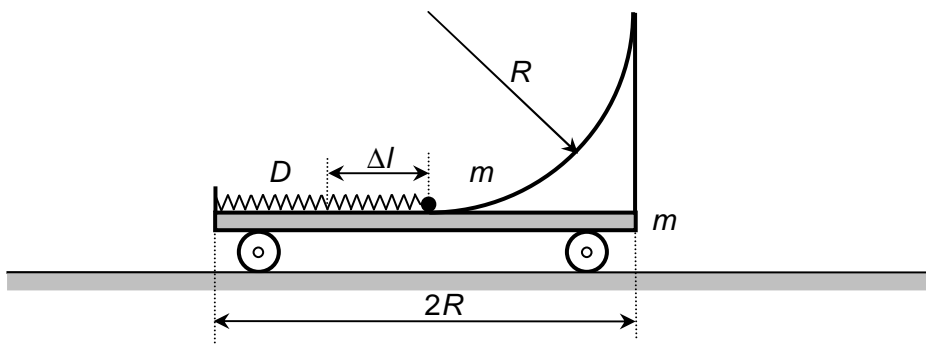

33. MIKOLA SÁNDOR FIZIKAVERSENY

DÖNTŐ - GIMNÁZIUM 10. OSZTÁLY PÉCS 2014

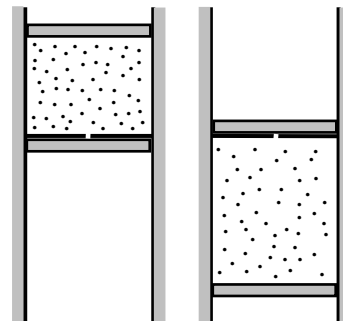
1. Az ábrán látható homogén kocsi tömege m , hossza $2R$, a hozzá erősített, R sugarú negyedkör alakú lejtő tömege elhanyagolható. A kocsi végéhez rögzített rugó iránya egybeesik a kocsi hossz tengelyével, nyújtatlan hossza R , direkciós ereje $D = \frac{16mg}{R}$. A kocsi és a rugó szabad végénél lévő pontszerű, a rugóhoz nem rögzített, m tömegű test segítségével a rugót $\Delta l = \frac{R}{2}$ értékkel összenyomjuk, és a kocsit, valamint az m tömegű testet egyszerre elengedve a rendszert magára hagyjuk. A talaj vízszintes, a súrlódás, a közegellenállás és a rugó tömege elhanyagolható, $R = 20$ cm.

- Határozzuk meg a kocsi és az m tömegű test maximális sebességét!
- Maximálisan milyen magasra emelkedik a pontszerű test a kocsi vízszintes felületétől mérve? Mekkora ebben a pillanatban a kocsi elmozdulása?
- Mekkora szöveget zár be a pontszerű test sebessége a vízszintes iránnyal, amikor a negyedkör felezőpontjába ér?

(Koncz Károly, Pécs)

2. Függőleges tengelyű, hosszú, mindkét végén nyitott, rögzített henger ideálisnak tekinthető gázt tartalmaz. A gázt két azonos tömegű, súrlódás nélkül mozgó dugattyú zárja el a környezetétől. A dugattyúk között egy rögzített, érdes válaszfal található, amelyen kis lyuk van. Kezdetben a bezárt gáz hőmérséklete megegyezik a külső levegő hőmérsékletével, az alsó dugattyút pedig a válaszfalnál tartjuk. A rendszert ebből a helyzetből elengedve a dugattyúk lassan leereszkednek.

A végállapotban melyik esetben kerül mélyebbre az alsó dugattyú, ha

- a dugattyúk, a válaszfal és a henger fala is jó hőszigetelő?
- a dugattyúk, a válaszfal és a henger fala is jó hővezető?

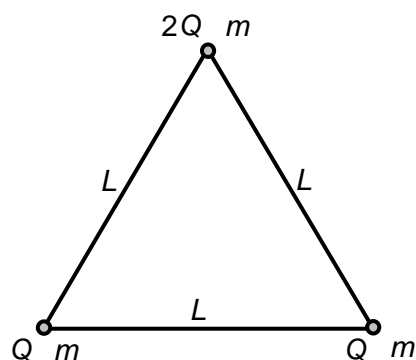
(Vigh Máté, Budapest)

3. Egy aknavetőből a vízszintes síkhoz képest $\alpha = 60^\circ$ - os szögben, $v_0 = 150$ m/s sebességgel kilőtt, $M = 18$ kg tömegű lövedék a pálya felszálló ágának félmagasságában két darabra robbant szét. Ennek következtében az $m_1 = 12$ kg-os darab az eddigi impulzusához (lendületéhez) még a pálya síkjára merőleges, $I_1 = 1200$ Ns nagyságú impulzust (lendületet) is kapott. A légellenállástól tekintünk el, és számoljunk $g = 10$ m/s²-tel!

Milyen távol lesznek egymástól a darabok, amikor mindkét rész a talajba csapódik?

(Holics László, Budapest)

4. Szigetelő anyagú, vízszintes felületen lévő három darab m tömegű, kisméretű, pozitív töltésű golyót L hosszúságú, elhanyagolható tömegű, szigetelő fonalakkal összeköttöttünk. Két golyó töltése Q , a harmadiké pedig $2Q$. Egy adott pillanatban a Q töltésű golyókat összekötő fonalat elvágjuk. A súrlódás elhanyagolható.

- Határozzuk meg a mozgás során a golyók sebességét abban a pillanatban, amikor a $2Q$ töltésű golyó sebessége a legnagyobb!
- Mekkora erő feszíti a fonalakat ebben a helyzetben?
- Mekkora az egyes golyók elmozdulása ebben a pillanatban?
- Határozzuk meg a golyók sebességét abban a helyzetben, amikor a fonalak által bezárt szög $\alpha = 120^\circ$!

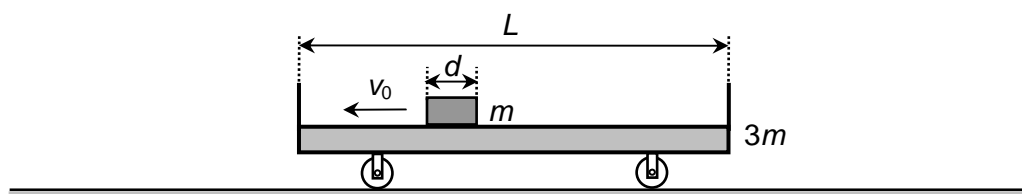
(Kotek László, Pécs)

33. MIKOLA SÁNDOR FIZIKAVÉRSÉNY

DÖNTŐ - SZAKKÖZÉPISKOLA 10. OSZTÁLY PÉCS 2014

1. Egy m tömegű, $d = 0,2$ m hosszúságú, téglalast alakú hasáb súrlódásmentesen mozoghat egy könnyen gördülő, $L = 2$ m hosszúságú kiskocsin, annak hossz-tengelyében. Kezdetben a kiskocsi áll, a hasábot pedig $v_0 = 2$ m/s sebességgel elindítjuk. A hasáb a kocsival (a végein lévő ütközőknek futva) tökéletesen rugalmasan ütközik.

- Mekkora lesz az első ütközés után a hasáb sebessége?
- Mennyi idő telik el az első ütközéstől a másodikig?
- Mennyi idő telik el a második és a harmadik ütközés között?

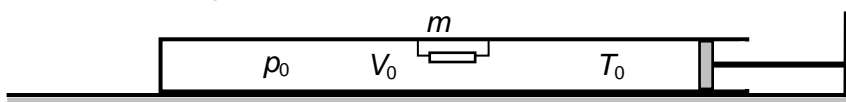
(Zsigri Ferenc, Budapest)

2. Vízszintes talajon $m = 2$ kg tömegű, téglalap keresztmetszetű henger nyugszik, melyben a $p_0 = 10^5$ Pa nyomású, $V_0 = 1$ dm³ térfogatú, $T_0 = 300$ K hőmérsékletű levegőt egy, a hengerbe pontosan illeszkedő, függőleges falhoz mereven rögzített, $A = 0,1$ dm² keresztmetszetű dugattyú zár el. A henger és a dugattyú között semmiféle erőhatás nem lép fel, a dugattyú tökéletesen zár. A külső légnyomás szintén p_0 , a henger és a talaj közötti tapadási és csúszási súrlódási együttható értéke egyaránt $\mu = 0,5$. Egy beépített fűtő berendezéssel a bezárt levegőt lassan melegíteni kezdjük. A levegőt kétatomos ideális gáznak tekinthetjük.

- Határozzuk meg a bezárt levegő hőmérsékletét abban a pillanatban, amikor a henger megmozdul!
- Mennyi hőt kellett a levegővel közölni, hogy a henger megmozduljon?

A melegítést tovább folytatjuk mindaddig, míg a levegő térfogata 10%-kal megnő.

- Határozzuk meg a bezárt levegő hőmérsékletét ebben az állapotban!
- Mennyi hőt kellett közölni a levegővel a teljes melegítés során, ha feltételezzük, hogy a súrlódási hő teljes egészében a bezárt levegő környezetének melegítésére fordítódott?

(Pálfalvi László, Pécs)

3. Egy síkkondenzátor lemezei vízszintesek, a lemezek távolsága $d = 2$ cm, a felső lemez pozitív, az alsó negatív töltésű, a közöttük lévő feszültség $U = 10\,000$ V. Ha a lemezek közé egy elektromosan töltetlen, $m = 2\ \mu\text{g} = 2 \cdot 10^{-9}$ kg tömegű olajcsepp kerül, akkor ez a csepp $v_1 = 1$ mm/s állandósult sebességgel süllyed, mert a nehézségi erővel egyensúlyt tart a cseppecskére ható, a sebességével egyenesen arányos közegellenállási erő.

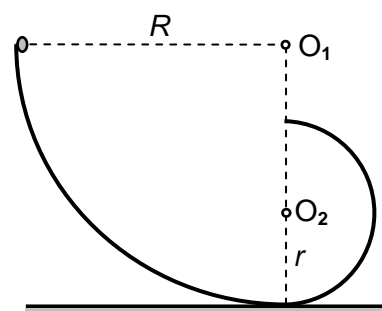
- Hány elektron kerül egy ugyanekkora olajcseppre, ha nyugalmi helyzetéből $a = 0,2$ m/s²-tel felfelé kezd gyorsulni a kondenzátor lemezek között?
- Mekkora állandósult sebességet ér el ez a feltöltött olajcsepp a kondenzátor lemezei között?

A levegő felhajtóerejét és relatív dielektromos állandóját elhanyagolhatjuk.

(Adatok: a nehézségi gyorsulás: $g = 9,8$ m/s², az elemi töltés: $e = 1,6 \cdot 10^{-19}$ C)

(Honyek Gyula, Budapest)

4. Vékony lemezből az ábrán láthatóhoz hasonló, negyed- és félkörívből összeillesztett pályát készítünk, majd függőleges síkban rögzítjük. Az R sugarú ív felső végénél egy, a felülethez illesztett apró testet kezdősebesség nélkül magára hagyunk, amely gyakorlatilag súrlódásmentesen csúszhat a kényszerpályán.

- Mekkora legyen az R/r arány, hogy a test végighaladjon a kényszerpályán?
- A pálya aljától mérve a kezdeti magasság hányadrészig jut a test, ha $\frac{R}{r} = 2$?
- Milyen R/r arány esetén esik vissza a test a kényszerpályára az O_2 ponttal egy magasságban, miután végighaladt rajta?

(Szkladányi András, Baja)